

себе, труднощами самовизначення. Все частіше проявляються різні варіанти спотворених проявів ідентичності у вигляді різних форм фаталізму, екстремізму, фундаменталізму. Постає проблема особливості феномену ідентичності та процесу ідентифікації людини в контексті світоглядної зрілості [4, с. 397].

Таким чином, філософсько-антропологічний підхід до аналізу сучасних соціально-гуманітарних проблем інформаційного суспільства обґрунтовує необхідність усвідомлення глобальної місії інформаційного світогляду в контексті його обумовленості сучасною інформаційною культурою та інформаційною комунікацією, яка полягає в потенційній здатності інтегрувати духовний світ особистості, примирення та поєднання різних картин світу (гуманітарних, природничих). У зв'язку із цим, важливим є усвідомлення того механізму, завдяки якому в умовах інформаційної культури та комунікації структуруються не лише знання в загальному змісті інформаційного світогляду, але й процес їх набуття, переробки, осмислення, отримання нових оцінних суджень. Цей процес є частиною системи, що складає сутність світогляду і пов'язаний він, у тому числі, і зі здібностями до мислення, як опосередкованого та узагальненого способу бачення світу в цілому.

#### *Література*

1. Liubiniene V. *Reconstructing self-identity : local, global and technological drives*. Readings in Humanities / Andreica O., Olteanu A. (eds). Cham : Springer, 2018. Pp. 197–208.
2. Prudnikova O., Kuznetsov O. *Security at information culture : wouldn't we lose humanity?* Philosophy and Cosmology. 2018. Vol. 21. Pp. 107–115.
3. Шмиголь М. Ф., Юшкевич Ю. С. *Віртуальна реальність як феномен інформаційного суспільства : світоглядний аспект*. Гілея : науковий вісник. 2019. Вип. 142. № 3. Ч. 2. Філософські науки. С. 212–215.
4. Шмиголь М. Ф., Юшкевич Ю. С. *Світоглядні основи феномену ідентичності та проблеми її трансформації в сучасному інформаційному суспільстві*. Гілея : науковий вісник. 2020. Вип. 153. № 2. С. 396–399.

---

УДК 316.324.8+159.923.2

**Щербина Надія Федорівна**

*к. истор. н., доцент кафедри філософії, історії та політології,  
Одеський національний економічний університет (Україна)*

### **ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ У НОВІТНЬОМУ УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

***JEL classification: D830; Z000***

Сьогодні в суспільстві процеси безпосередньо впливають і на культуру країни в цілому, і на окремі її сегменти. З'являються нові форми передачі культурної спадщини країни, створюються елементи культури з урахуванням нових можливостей, що надаються інформаційними технологіями. Виникають можливості більш точного вираження думок авторів, розширення кола людей, які можуть стикнутися з тим чи іншим твором, відчути себе причетними до тієї чи іншої культурної події (трансляція вистав, концертів, спортивних змагань тощо). Вплив сучасних інформаційних технологій на мистецтво відбувається в двох напрямках. З одного боку, ця технологія використовується у творчій роботі художників і скульпторів, артистів і композиторів, а, з іншого, – сучасні інформаційні засоби роблять високу культуру загальнодоступною. Так, при використанні обчислювальної техніки в живописі та скульптурі існує два підходи. В одному випадку комп'ютер відіграє роль простого інструменту, в іншому – художник задає машині програму, точно не знаючи, що з цього вийде, і комп'ютер «творить» сам твір мистецтва, іноді вдало, іноді ні. У процесі ліплення процесор приєднується до спеціального верстата, який ріже заготовку з металу або якогось іншого матеріалу [1, с. 185].

Велику роль відіграє інформаційна техніка в процесі залучення людей до творів мистецтва, завдяки чому висока культура стає загальнодоступною. Саме вона зробила масовим надбанням унікальні досягнення світової культури.

Сьогодні Інтернет із засобу комунікації перетворюється на величезний банк даних та потужний засіб формування рішень. Стрімко зростає виробництво інтелектуальної продукції, розширюється ринок інформаційних технологій і послуг. При цьому покоління речей і ідей змінюються швидше, ніж покоління людей.

З кожним роком інформація стає доступнішою. На сьогодні, за підсумками 2019 р., аудиторія українського Інтернету становить майже 22,96 млн. осіб. Найбільш активними в Інтернеті є українці у віці від 15 до 24 років – серед них частка користувачів становить 97%, люди від 25 до 34 років – 96%, користувачів старше 65 років – уже 29% (рік тому було лише 14%). Частка жінок у загальній кількості інтернет-користувачів становить 52% [2].

Нові умови роботи породжують залежність інформованості однієї людини від інформації, придбаної іншими людьми. Тому вже недостатньо вміти самостійно освоювати і накопичувати інформацію, а необхідно навчитися такої технології роботи з інформацією, коли готуються і приймаються рішення на основі колективного знання. Це говорить про те, що людина повинна мати певний рівень культури щодо поводження з інформацією. Для відображення цього факту був введений термін «інформаційна культура».

Інформаційна культура – вміння цілеспрямовано працювати з інформацією і використовувати для її отримання, обробки і передачі комп'ютерну інформаційну технологію, сучасні технічні засоби і методи. Сьогодні рівень інформаційної культури відчутно впливає на успішність життя людини і розширює свободу дій. Більш того, рівень інформаційної культури людини стає головним ресурсом для підвищення його соціального і професійного статусу (поряд з отриманою освітою, економічним статусом і соціальним становищем). Висловлюється навіть припущення, що дуже скоро саме від рівня інформаційної культури індивіда буде залежати вся його майбутня доля, так як вміння знаходити, отримувати, переробляти і адекватно використовувати інформацію необхідно людині не тільки в його професійній діяльності, але й у повсякденному житті.

Людина повинна володіти інформаційною культурою як однією зі складових загальної культури. Інформаційна культура є продуктом різноманітних творчих здібностей людини і виявляється в наступних аспектах: в конкретних навичках щодо використання технічних пристроїв (від телефону до персонального комп'ютера і комп'ютерних мереж); здатності використовувати у своїй діяльності комп'ютерну інформаційну технологію, базовою складовою якої є численні програмні продукти; умінні отримувати інформацію із різних джерел, як із періодичної преси, так і з електронних комунікацій, представляти її в зрозумілому вигляді і вміти ефективно використовувати; володінні основами аналітичної переробки інформації; знанні особливостей інформаційних потоків у своїй області діяльності.

Інформаційна культура вбирає в себе знання з тих наук, які сприяють її розвитку і пристосуванню до конкретного виду діяльності (інформатика, теорія інформації, математика, теорія проектування баз даних і низка інших дисциплін). Невід'ємною частиною інформаційної культури є знання нової інформаційної технології та вміння її застосовувати як для автоматизації рутинних операцій, так і в неординарних ситуаціях, що вимагають нетрадиційного творчого підходу.

На думку американського вченого Д. Белла, культура в сучасному суспільстві стає найбільш динамічною, навіть порівняно з технікою, компонентою цивілізації. І справа не тільки в тому, що вона поставляє ідеї, образи і стилі для масового виробництва, але і в тому, що зміни в ній самій в меншій мірі стримуються обмеженістю ресурсів (як в економіці) або інертністю сформованих інституційних структур (як в політиці). І основним стримуючим фактором змін, що відбуваються в ній самій є інерція підключення різних верств населення до інновацій. В даному випадку безсумнівною підмогою є засоби масової інформації і різні інформаційні мережеві технології [3, с. 72].

Наразі інформаційну культуру все частіше трактують як особливий феномен інформаційного суспільства. Інформаційна культура в широкому сенсі – це сукупність принципів і механізмів, що забезпечують взаємодію етнічних і національних культур, їх поєднання в загальний досвід людства; у вузькому сенсі слова – оптимальні способи поводження з інформацією та подання її споживачу для вирішення теоретичних і практичних завдань; механізми вдосконалення.

Кабінетом Міністрів України було схвалено «Стратегію розвитку інформаційного суспільства в Україні» від 15 травня 2013 р. № 386-р [4]. Національна стратегія передбачала відповідні інституційні перетворення, направлені на зміну чинних командно-адміністративних

механізмів та запровадження якісних характеристик розвитку галузей економіки із застосуванням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Таким чином, стратегічні цілі розвитку інформаційного суспільства в Україні, завдання, спрямовані на їх досягнення, а також основні напрями, етапи і механізм реалізації цієї Стратегії з урахуванням сучасних тенденцій та особливостей розвитку України, є перспективною темою для подальших наукових досліджень.

#### *Література*

1. Муромцев В. В., Муромцева А. В. *Формирование информационной культуры в условиях доминирующей роли виртуальных коммуникаций*. Труды XIII Чаяновских чтений. Социальное государство : вызовы XXI века. Москва : РГГУ, 2013. С. 184–188.
2. *Кількість користувачів інтернетом в Україні виросла на 7% – дослідження (2019)*. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/rus/news/2019/10/11/652498> (дата звернення: 16.04.2021).
3. Боджер С. *Взаимодействие с компьютером с позиции теории деятельности*. Психологический журнал. 1993. Т. 14. № 4. С. 71–81.
4. *Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні* : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 386-р від 15.05.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-p#Text> (дата звернення: 16.04.2021).

---

УДК 316.324.8:141.7+159.923.2

*Щубелка Наталія Володимирівна*  
*к. філос. н., доцент кафедри філософії, історії та політології,*  
*Одеський національний економічний університет (Україна)*

## **АВТОНОМІЯ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА**

*JEL classification: D830; Z000*

Визначальною ознакою інформаційного суспільства є формування єдиного інформаційного простору як єдиної телекомунікаційної інфраструктури соціуму, в якій інтегровані засоби зв'язку, комунікацій та інформаційні запаси. Створена інфраструктура гарантує появу нових можливостей для виробництва, поширення та пошуку інформації, що створює умови для динамічного соціального розвитку. Зростання інформаційного поля культури спричиняє кризу традиційних культурних цінностей: втрачають актуальність звичні соціальні норми, з'являються нові моделі поведінки, форми комунікацій, життєві пріоритети. За умов появи чисельних нових символів та знаків, з коротким часом їх адаптації до існуючої соціальної моделі, культура по відношенню до людини набуває травматичного характеру. Людина втрачає як онтологічну, так і моральну основу власного буття, що впливає на її духовно-моральний світ, ускладнює процеси самоідентифікації, саморегуляції і самооцінки. Особистість відчуває себе нездатною протистояти будь-яким зовнішнім впливам, співвідносити себе з навколишнім середовищем, критично мислити і бути незалежною, що обмежує її можливість розвиватися автономно і, таким чином, зберігати індивідуальність.

Сучасна система пізнання сформувалася під впливом постійного та неупорядкованого потоку інформації. Як наслідок, відбувається поверхневе розуміння отриманої інформації та зниження реакції на агресивне інформаційне середовище. Так формується новий тип чуттєвості, ознаками якого є притуплене відношення до існуючого перебігу подій. В сучасній культурі «екран понять» не має логічної структури, а представляє собою хаотичну реальність. М. Маклюен, Д. Белл, П. Бурдье наголошували, що велика кількість інформації та неспроможність людського мозку оволодіти чисельним арсеналом фактів і понять сприяє тому, що під загрозою є логічне та аналітичне мислення як здатність людини. Причому за цих умов вплив системи освіти на формування когнітивного стилю людини знижується. Сучасні психологи та педагоги наголошують на низькому рівні критичного мислення у дітей та молоді. Людська свідомість в умовах динамічного приросту інформації не встигає утворювати логічні зв'язки. Отримана інформація швидко забувається, звільняючи місце новій. Поняття «інформація» має тісний зв'язок